

**MEDZINÁRODNÁ VEDECKÁ KONFERENCIA PROTI-
ŽIDOVSKÉ ZÁKONODARSTVO NA SLOVENSKU A V EURÓPE**

MGR. ONDREJ PODOLEC, PHD.
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRÁVNÝCH DEJÍN

Pri príležitosti 70. výročia prijatia tzv. Židovského kódexu sa konala medzinárodná vedecká konferencia Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe, ktorú zorganizovali Ústav pamäti národa a Európska sieť Pamäť a Solidarita v spolupráci s Katedrou právnych dejín Právnickej fakulty a Katedrou všeobecných dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Podujatie sa uskutočnilo 8. – 9. septembra 2011 Bratislave na pôde Právnickej fakulty UK. Cieľom podujatia bolo pripomenúť si toto tragické výročie a zároveň prezentovať výsledky historiografického výskumu v oblasti protižidovskej legislatívy vrátane jej úlohy v procese prenasledovania a likvidácie židovskej komunity.

Konferenciu otvorili príhovory predstaviteľov inštitúcií, ktoré boli organizátormi a spoluorganizátormi konferencie – dekan hostiteľskej Právnickej fakulty UK Pavol Kubíček, predseda Správnej rady ÚPN Ivan Petranský a zástupca Európskej siete Pamäť a Solidarita Burkhard Olschowsky. S prejavom vystúpil aj veľvyslanec štátu Izrael Alexander Ben-Zvi, pričom začiatok konferencie sa uskutočnil za prítomnosti diplomatov z viacerých európskych krajín.

Prvý blok otvorili príspevky zaoberajúce sa ideovými a právnymi východiskami protižidovských perzekúcií. O antisemitizme ako historickom fenoméne hovoril Ján Vyhnánek z Právnickej fakulty Univerzity Komenského, o norimberských zákonoch Daniel Krošlák z Trnavskej univerzity a príspevok Inga Looseho (Institut für Zeitgeschichte, Berlin) sa zaoberal protižidovským „legalizmom“ v tretej ríši a jeho radikalizáciou v rokoch 1935 – 1942. Christine Schoenmakers z Univerzity v Oldenburgu analyzovala dobové súdnictvo ako predchodcu finančného a ekonomického vykorisťovania židovskej menšiny. Právnymi aspektmi diskriminácie Židov v Rakúsku pripojenom nacistami k ríši a implementáciou rasových noriem sa zaoberali príspevky Hansa Safriana z viedenskej univerzity, Gregory Weeksa (Webster University, Wien) a Claudie Kuretsidis-Haiderovej (Zentrale Österreichische Forschungsstelle Nachkriegsjustiz, Wien), ktorá referovala o táboroch nútených prác pre maďarských Židov pozdĺž tzv. juhovýchodného valu neďaleko Bratislavy.

Druhý blok konferencie sa zaoberal právnymi pomermi, ktoré v oblasti protižidovského zákonodarstva platili v Protektoráte Čechy a Morava (Pavel

Suk z Univerzity Karlovej v Prahe a Jaromír Tauchen z Masarykovej univerzity v Brne) i v medzivojnovom Poľsku (Grzegorz Krzywiak z Polskej Akademii Nauk Warszawa).

Tretí blok konferencie sa zaoberal situáciou Židov vo fašistickom Taliansku. Na jeho úvod bol prednesený príspevok Frederica Trociniho (Università degli Studi di Torino), ktorý rozoberal metódy dobovej talianskej demografie a fašistickej rasovej politiky. Postavenie talianskych Židov i postoje domáceho obyvateľstva analyzovali príspevky Piotra Podemského z Varšavskej univerzity a Cinzie Villaniovovej z University degli Studi di Trento. Kilian Bartikowski (Zentrum für Antisemitismusforschung, Berlin) sa zaoberal antisemitskou legislatívou v Taliansku z pohľadu nemeckého národného socializmu.

Komparatívnu mozaiku európskych rasových zákonov a postavenia Židov dopĺňali príspevky štvrtého bloku. Pomeri v Írsku v 30. a 40. rokoch 20. storočia sa zaoberal Bryce Evans (University College Dublin), vo vichystickom Francúzsku Michael Mayer (Institut für Zeitgeschichte, Berlin) a v okupovanom Holandsku Tomáš Gábriš (Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave).

Rôznym pohľadom na slovenskú rasovú legislatívu bol venovaný rozsiahly piaty blok konferencie. Michal Malatinský z Právnickej fakulty Univerzity Komenského analyzoval právnu úpravu ľudských práv židovskej populácie Slovenska podľa tzv. Židovského kódexu a predkódexovej úpravy. Mara Dissegna (Fondazione per le Scienze Religiose Giovanni XXIII, Bologna) referovala o ohlasoch na tzv. Židovský kódex na stránkach Americkej židovskej ročenky (American Jewish Yearbook). Martin Macko (Slovenská akadémia vied) rozoberal celoštátne a miestne opatrenia smerujúce k vylúčeniu Židov zo spoločenského života. Advokát Rudolf Manik sa zaoberal antisemitskou legislatívou v oblasti advokácie na Slovensku a v susedných krajinách. Inštitucionálnemu a legislatívnemu základu arizácie pozemkového vlastníctva Židov na Slovensku sa venovala Martina Fiamová z Ústavu pamäti národa. Právny historik Ján Drgo vo svojom príspevku analyzoval právny rámec vysťahovania Židov zo Slovenskej republiky a Protektorátu Čechy a Morava, pričom priblížil jednotlivé koncepcie nemeckej protižidovskej vysťahovaleckej politiky, ako i otázky súvisiace s legislatívnou úpravou židovského vysťahovalectva. Rasové zákonodarstvo na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 z hľadiska filozoficko-právneho a medzinárodného verejného práva bolo témou analýzy poľského právnika a diplomata Bogdana Wrzochalského.

Šiesty a siedmy blok konferencie boli venované situácii Židov v Maďarsku a krajinách juhovýchodnej Európy. Marta Švolíková (Štátny archív v Nitre, pobočka Levice) na príklade židovskej komunity v okupovaných Leviciach analyzovala maďarské protižidovské zákonodarstvo a jeho dosahy. Ďalšie príspevky sa zaoberali situáciou v okupovanom Srbsku (Miroslav

Svircevic – Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd), Chorvátsku (Marija Vulesica – Zentrum für Antisemitismusforschung, Berlin), Rumunsku (Natalya Lazar – Clark University, Worcester a Liviu Carare – Academia Română, Cluj-Napoca) a Bulharsku (Jan Rychlík – Univerzita Karlova, Praha).

Konferencia priblížila využívanie existujúcich právnych noriem na perzekúciu židovského obyvateľstva, tvorbu nového protižidovského zákonodarstva a poukázala na vzájomný vzťah protižidovskej legislatívy, diskriminácie a likvidácie židovskej komunity v 30. a 40. rokoch 20. storočia. Vďaka širokej medzinárodnej účasti umožnila komparatívny pohľad na situáciu v jednotlivých európskych krajinách, t.j. na spoločné črty protižidovskej legislatívy, ale aj na jej národné špecifiká. Príspevky budú publikované v zborníku, ktorý vydá Ústav pamäti národa.